

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра конституційного права України

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

**«КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – К «Безпека та оборона»

Спеціальність – К9 «Правоохоронна діяльність»

Статус навчальної дисципліни – обов’язкова

Рік набору – 2025

Харків 2025

Силабус навчальної дисципліни «Конституційний лад України в контексті забезпечення національної безпеки» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань К «Безпека та оборона» спеціальності К9 «Правоохоронна діяльність» Інституту Служби безпеки України. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2025. 23 с.

Розробники:

Слінько Тетяна Миколаївна, кандидатка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри конституційного права України

Байрачна Лариса Кімівна, кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка
кафедри конституційного права України

Берченко Григорій Валерійович, доктор юридичних наук, доцент, професор
кафедри конституційного права України

Затверджено на засіданні кафедри конституційного права України
(протокол № 2 від 29 вересня 2025 р.)

Завідувачка кафедри – Слінько Тетяна Миколаївна, професорка, кандидатка
юридичних наук

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Конституційне право України
Вид навчальної дисципліни	Обов'язкова
Викладачі	<i>Слінько Тетяна Миколаївна</i> - к.ю.н., професорка, завідувачка кафедри <i>Байрачна Лариса Кимівна</i> - к.ф.н., доцентка, доцентка кафедри <i>Берченко Григорій Валерійович</i> - к.ю.н., доцент, доцент кафедри
Контактний телефон	057-704-92-89
Е-mail	kafconstpravo@nlu.edu.ua
Консультації	Відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	Під час дистанційного навчання проводяться консультації із використанням платформ Moodle, Zoom та ін.

Анотація навчальної дисципліни

При підготовці фахівців за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність» навчальна дисципліна «Конституційний лад України в контексті забезпечення національної безпеки» є базовою. Враховуючи засадничі положення різних галузей права, а також теорії держави і права, політології та інших суспільних дисциплін, конституційне право України як найбільш динамічна галузь передбачає вивчення таких питань, як конституційний лад України; сучасні моделі конституції; конституційні форми безпосередньої демократії; конституційний статус людини та громадянина; конституційний статус парламенту, глави держави, уряду та їх роль в захисті національної безпеки держави; усвідомлення конституційно-правових засад становлення та формування системи забезпечення національної безпеки України в умовах сучасних викликів та загроз.

Окреслені проблеми висвітлюються в порівняльному аспекті, що найбільшою мірою сприяє виявленню позитивних і негативних моментів існуючих публічно-правових інститутів. Предмет «Конституційний лад України в контексті забезпечення національної безпеки» набуває особливого значення в

умовах глобалізації та інформатизації, які є додатковим стимулом активної взаємодії й взаємо доповнення елементів різноманітних правових систем.

У той же час широке застосування порівняльно-правового й порівняльно-історичного методів дозволяє чіткіше виявляти загальне й особливе в сучасному стані й процесах розвитку конституційних інститутів і правовідносин, подолати колізії, що виникають у сфері конституційного права нашої держави. Проте акцент робиться на засадах конституційного ладу, захисті демократії, суверенітету, територіальної цілісності України, захисті прав і свобод людини і громадянина, правомірності обмеження реалізації конституційних прав і свобод людини, конституційно-правових основах національної безпеки України.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни – формування у курсантів ліберально-демократичного світогляду та високого рівня конституційної культури, заснованої на повазі до прав і свобод людини і громадянина, конституції, народного суверенітету, незалежності і територіальної цілісності, інших конституційних цінностей та спроможності їхнього адекватного втілення у правозастосовній діяльності; - усвідомлення конституційно-правових засад становлення та формування системи забезпечення національної безпеки України в умовах сучасних викликів та загроз.

Завдання:

- формування й розвиток загальних, фахових і предметних компетентностей курсантів, сформованих під час вивчення теоретичних засад, системоутворюючих категорій, предмета, методу і системи конституційного права України, особливостей конституційно-правових норм і відносин;

- засвоєння теоретичних засад сучасного конституціоналізму, правового регулювання конституційного ладу України та його засад, конституційно-правового статусу людини і громадянина, основ безпосереднього народовладдя,

засад організації та функціонування вищих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, основ територіального устрою України, поняття конституційної відповідальності,

- засвоєння сутності національної безпеки, її трактування, висвітлення основних ознак, структури та чинників, еволюції концепції національної безпеки в Україні починаючи з набуття незалежності до сьогоднішніх днів,

- надання системи теоретичних знань необхідних для виконання своїх функцій у майбутній професійній діяльності.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: Застосування норм кримінального законодавства в правоохоронній діяльності СБУ, Кримінальна процесуальна діяльність підрозділів СБУ, Адміністративні засади правоохоронної діяльності СБУ, Організаційно-правові засади діяльності СБУ.

Кореквізити: Взаємодія судових і правоохоронних органів, Контррозвідувальна та оперативно-розшукова діяльність (частина перша).

Постреквізити: Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика взаємодії з питань правоохоронної діяльності, Контррозвідувальна та оперативно-розшукова діяльність (частина друга), Кримінологія та основи кримінального аналізу.

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі основні результати навчання:

РН НД 1. Демонструвати знання і розуміння сучасних правових доктрин, цінностей, принципів та стандартів у межах різних правових галузей, а також міжнародного та європейського права.

РН НД 2. Здійснювати правовий аналіз норм конституційного законодавства. Дискутувати зі складних правових проблем конституційно-правового регулювання

РН НД 3. Чітко формулювати й обґрунтовувати свою правову позицію щодо конституційних цінностей й особливостей їх формування

РН НД 4. Демонструвати розуміння сутності конституції та її юридичних властивостей, загальних характеристик, призначення сучасних конституцій.

РН НД 5. Інтегрувати знання про сутність публічного та приватного права

РН НД 6. Демонструвати розуміння правової природи і змісту конституційного права як провідної галузі права, його поняття, предмет і метод.

РН НД 7. Пояснювати природу конституційного процесу на сучасному етапі. Характеризувати головні етапи розвитку українського конституціоналізму

РН НД 8. Демонструвати навички підготовки проєктів правових актів, наводити їх обґрунтування, визначати способи й порядок їх оскарження

РН НД 9. Інтегрувати знання про конституційний лад України, систему його засад, цінності конституційного ладу, місце українського народу у механізмі захисту конституційного ладу держави.

РН НД 10. Дискутувати зі складних правових проблем поняття державного суверенітету та його ознак, співвідношення державного і народного суверенітетів.

РН НД 11. Знати особливості конституційно-правових обмежень у реалізації прав людини, умови правомірності таких обмежень.

РН НД 12. Демонструвати розуміння сутності національної безпеки, її трактування, висвітлення основних ознак, структури та чинників, еволюції концепції національної безпеки в Україні.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти**

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Теоретичні аспекти конституціоналізму. Основи теорії конституції.	(самостійне вивчення)	8
2	Поняття конституційного ладу України. Порядок визначення та зміни конституційного ладу.	Поняття конституційного ладу України. Порядок визначення та зміни конституційного ладу.	4
3	Система засад конституційного ладу.	(самостійне вивчення)	6
4	Україна як суверенна та незалежна держава.	Україна як суверенна та незалежна держава.	4
5	Україна як правова та соціальна держава.	(самостійне вивчення)	4
6	Характеристика України як демократичної держави.	(самостійне вивчення)	6
7	Конституційні засади громадянського суспільства	(самостійне вивчення)	4
8	Територіальна організація Української держави	Територіальна організація Української держави	2
9.1	Загальна характеристика конституційно-правового статусу людини та громадянина.	Загальна характеристика конституційно-правового статусу людини та громадянина.	4
9.2	Громадянство України.		2
10	Зміст особистих (громадянських) прав людини.	Зміст особистих (громадянських) прав людини.	4
11	Право на життя та гарантії його реалізації.	(самостійне вивчення)	2
12	Право на повагу до гідності, на свободу та особисту недоторканість кожної людини	Право на повагу до гідності, на свободу та особисту недоторканість кожної людини	2
13	Політичні права і свободи людини і громадянина в	Політичні права і свободи людини і громадянина в	2

	Україні.	Україні	
14	Обмеження реалізації конституційних прав і свобод людини	Обмеження реалізації конституційних прав і свобод людини	2
15	Еволюція концепції національної безпеки в Україні доби незалежності	(самостійне вивчення)	2
16	Національна безпека: сутність, види, ознаки, та геополітичні чинники	Національна безпека: сутність, види, ознаки, та геополітичні чинники	6
17	Правові засади діяльності суб'єктів державної влади у сфері забезпечення національної безпеки України	(самостійне вивчення)	6
	Усього		70

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Під час цього виду роботи курсант має самостійно опрацювати конспекти лекцій, рекомендовану літературу, нормативні акти, матеріали емпіричних досліджень до тем, що виносяться на практичні заняття.

Самостійна робота курсантів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, законодавчих актів України та зарубіжних країн, матеріалів лекцій;
- анотування наукових статей і монографій;
- підготовка до практичних (семінарських) занять;
- підготовка тематичних презентацій, розробка схем, таблиць з тем навчальної дисципліни;
- робота над окремими темами навчальної дисципліни, які згідно з робочою програмою навчальної дисципліни винесені на самостійне опрацювання курсантами;
- робота над кейсами;
- створення портфоліо за темами навчальної дисципліни та його

презентація;

- самотестування;
- участь у конкурсах студентських/курсантських наукових праць;
- підготовка індивідуальних робіт (реферат, стаття, тези, есе тощо);
- підготовка до всіх видів поточних контрольних випробувань (колоквіумів, тестування тощо);
- підготовка до складання семестрового іспиту.

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Акт проголошення незалежності України: постанова Верховної Ради Української РСР від 24.08.1991 р. № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 5-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
3. Загальна декларація прав людини. Права людини: Міжнародні договори України. Київ, 1992. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version->
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. Права людини: Міжнародні договори України. Київ, 1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02. 2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

8. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
9. Про Службу безпеки України Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. Редакція від 09.01.2025, підстава - 4156-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ президента України №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
11. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затверджена указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
12. Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 р. № 15-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) URL: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9851>
13. Рішення Конституційного Суду України від 26.12.2011 р. № 20-рп/2011 у справі за конституційними поданнями 49 народних депутатів України, 53 народних депутатів України і 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-11#Text>
14. Рішення Конституційного Суду України від 25.01.2012 р. № 3-рп/2012 у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини

першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12#Text>

- 15.Рішення Конституційного Суду України від 29.06.2010 р. № 17-рп/2010 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10#Text>

Література

Основна

1. Конституційне право України: навч. посіб. для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, І.І. Дахова, та ін. Харків: Право, 2020. 328 с.
2. Конституційне право України : підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та ін.] ; за заг. ред. Т.М.Слінько ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2ге вид., перероб. й допов.—Харків : Право, 2024. 672 с.
3. Конституційне право України: посібник для підготовки до іспиту. 10-е видання, доп. та перероб. / Ю.Г. Барабаш, Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин; Харків: Право, 2024. 370 с.
4. Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці : навч. посіб. для студентів магістратури вищої освіти другого (магістерс.) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спец. 081 «Право» / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Г. В. Берченко та ін. Харків : Право, 2023. 368 с.
5. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
6. Національна безпека України: концептуальні засади та світоглядний сенс: Монографія / Дзьобань О.П. Харків: Майдан, 2007. 284с.

Додаткова

1. Барабаш Ю.Г. Право на зміну конституційного ладу як складова правосуб'єктності Українського народу. *Право України*. 2019. № 10. С. 66-81.
2. Барабаш Ю.Г. Берченко Г.В. Ефективність індивідуальної конституційної скарги як засобу захисту прав особи в Україні. *Вісник Конституційного Суду України*. 2021. № 5. С. 9-21.
3. Барабаш Ю.Г., Летнянчин Л.І. Офіційна конституційна доктрина України: генеза та сучасний стан. *Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку : монографія / редкол.: О. В. Петришин (голова редкол.), В.А. Журавель (заст.. голови редкол.), Н. С. Кузнєцова (заст.. голови редкол.) [та ін.] ; Нац. акад. прав. Наук України*. Харків : Право, 2021. С. 115-137.
4. Байрачна Л. К. Конституційна аксіологія як соціокультурний феномен. *Конституційно-правові академічні студії*. Ужгородський національний університет. 2018. № 2. С.11-19.
5. Байрачна Л.К. Конституція як інструмент легітимації державної влади. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. №4. Том 1. С.41-46.
6. Байрачна Л.К., Федоровська М.А. Процедура «habeas corpus» та її втілення в системі юридичних гарантій прав і свобод людини. *Прикарпатський юридичний вісник*. № 5. 2020. С. 36-43
7. Байрачна Л.К., Тільна К.С. Право на правову допомогу як елемент процедури Habeas corpus act. *Юридичний науковий електронний журнал*. №9. 2020. С. 44-48
8. Байрачна Л. К., Єрмакова Г. О. Парадокс неможливості демократичних виборів: історичний дискурс (від Нового часу до теореми Кеннета Ерроу) .

Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: "Юридичні науки". 2021. № 6. С. 24-31.

9. Байрачна Л. К., Луценко А.П. Прогалини в праві як предмет судового контролю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 65-68.
URL: http://www.lsej.org.ua/3_2023/13.pdf
10. Берченко Г.В. Обов'язковість, остаточність і неоскаржуваність рішень і висновків Конституційного Суду України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. № 58. 2019. С. 67-72 .
11. Берченко Г.В. Конституційний контроль за внесенням змін до конституції: зарубіжний досвід. *Публічне право*. 2020. № 3. С. 15-24
12. Берченко Г.В. Конституційне право на опір. *Проблеми законності*. 2020. № 4. С. 14-30.
13. Глазов О.В. Національна безпека: сутність, ознаки, концепція та геополітичні чинники. *Політологія*. Том 155 № 143 (2011). С. 42-46.
14. Дахова І.І., Чуб О.О. Багатоаспектність принципу правової визначеності щодо сучасних конституційно-правових відносин. *Форум права*. 2017. №4. С. 59-68.
15. Дахова І.І. Політико-правовий аналіз виборчих систем у контексті створення ефективної виборчої моделі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Вип. 55. Том 1. Ужгород. 2019. С. 78-83.
16. Дахова І.І., Романчук А.О. Інститут імпічменту: зарубіжний досвід регламентації та шляхи вдосконалення в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2020. № 5 (27). С. 50-58.
17. Дахова І.І., Гуржій В.О. Інститут депутатської недоторканності: досвід функціонування в Україні та зарубіжних державах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2020. № 5 (27). С. 50-58.
18. Розгляд судами справ щодо порушень правил фінансування політичних партій та виборчих кампаній: навчально-практичний посібник для суддів / Ю. Зальцберг та ін. Київ: ТОВ «Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2022. 212 с. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2022/02/ifes-ukraine->

[handboof-for-judges-on-considering-pf-violations-v1-2022-02-23-ukr.pdf](#)

19. Летнянчин Л. І. Проблеми конституціоналізації індивідуальної конституційної скарги в Україні . *Право України*. № 12. 2018. С.65-85.
20. Летнянчин Л. І. Свобода й людська гідність як фундаментальні конституційні цінності. *Збірник матеріалів і тез науково-практичних заходів конституційного тижня*. Частина перша. Київ: Ваїте, 2021. С. 27 – 35.
21. Мохончук Б. С. Виборчі системи: порівняльно-правове дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2021. 304 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/356221589_Mohoncuk_B_S_Viborci_s_istemi_porivnalnopravove_doslidzenna_B_S_Mohoncuk_monografia_Harkiv_Urajt_2021_304_s
22. Мохончук Б.С., Бінус А.К. Правове регулювання передвиборної агітації в Україні: на межі вільних виборів, свободи вираження поглядів та правової визначеності (поняття, правовий режим, обмеження щодо місць, форм та засобів). *Публічне право*. 2020. №4. URL: https://www.publichne-pravo.com.ua/index.php?option=com_content&view=category&id=99&Itemid=483&lang=uk
23. Місцеві вибори 2020: посібник для суддів / Мохончук Б.С. та ін.; за ред. М. Цуркана. Київ: «АК-Group», 2020. 308 с. URL: https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2020/09/IFES_Posibnyk_Miscevi-vybory_full_WEB_11092020-1.pdf
24. Павшук К.О. Демократичні засади конституційного ладу України: монографія. Харків: Юрайт, 2016. 200 с.
25. Речицький В.В. Конституційне ABC: монографія. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2016. 408 с.
26. Речицький В. Неформальний конституціоналізм. Монографія. Харків: «Видавництво «Права людини», 2018. 356 с.
27. Речицький В. Про новітній український конституціоналізм. *Критика*. №9-10. 2019. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/pro-novitniy-ukrayinskyy-konstytutsionalizm>

28. Речицький В. Чи може існувати в Україні офіційна конституційна доктрина. *Критика*. Листопад 2016. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/chy-mozhe-isnuvaty-v-ukrayini-ofitsiyna-konstytutsiyna-doktryna>
29. Романюк П.В. Конституційно-правові засади інституту представницького мандата в Україні. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2019. 192 с.
30. Романюк П.В. Мандат депутата місцевої ради як елемент муніципальної демократії. *Державне будівництво та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. /редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. Харків: Право, 2017. С.58-75.
31. Слінько Т.М. Гарантування свободи слова як елемент сучасного конституціоналізму. *Право України*. 2018. №4. С.108-126.
32. Слінько Т.М. Євроатлантична модель інформаційної свободи: уроки для України. *Tagungsband des Symposiums in Graz: Eröffnungsveranstaltung des Zentrums für osteuropäisches Recht Konferenz der Deutsch-Ukrainischen Juristenvereinigung e.V.* «Reformen des ukrainischen Rechts: Aktuelle Entwicklungen» 4. Dezember 2020 Graz/Österreich. Band 2. S. 185-191. 214 s.
33. Слінько Т.М., Ткаченко Є.В. Право у сучасному політичному житті України. Монографія. Розділ «Право конституційної держави і критерій конституційності актів державних органів». К. Логос. 2020. 390 с. .
34. Слінько Т. М., Щербанюк О. В. Конституційна доктрина й доктрина судового прецеденту в конституційній юрисдикційній практиці. *Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку* : монографія / редкол.: О. В. Петришин (голова редкол.), В. А. Журавель (заст. голови редкол.), Н. С. Кузнєцова (заст. голови редкол.) та ін.; Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2021. С. 215–230.
35. Смолянюк В.Ф. Системні засади національної безпеки України. Вісник Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого». Сер. Політологія. 2018. №2. С. 107-127.
36. Сучасний унітаризм: доктрина і практика: до 30-річчя незалежності України: монографія / Ю. С. Шемшученко та ін.; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Юридична думка, 2021. 516 с.

37. Ткаченко Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин : навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 315 с.
38. Слінько Т.М., Ткаченко Є.В. Право конституційної держави і критерій конституційності актів державних органів. Право у сучасному політичному житті України : монографія / за заг. ред. А.О. Селіванова. Київ: Логос, 2020. 390 с.
39. Швед А. Ю. Основи конституційного ладу в Стратегії національної безпеки України. 2020. Випуск 6(35). С. 176-179.
40. Alves, F. de Brito, Slinko, T.M., & Bayrachna, L.K. (2024). Freedom of Religion: the Doctrine of Forum Internum in the ECHR's Law Enforcement Practice. *Theory and Practice of Jurisprudence*, 1(25), 227-247. [https://doi.org/10.21564/2225-6555.2024.1\(25\).300364](https://doi.org/10.21564/2225-6555.2024.1(25).300364).
41. Barabash Iu., Mokhonchuk B. The principle of the law-governed state in the constitutional doctrine of Ukraine. *A new way to law*. Collective monograph. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2021. P. 45-61.
42. Barabash I., Serdiuk O., Steshenko V., Ukraine in European human rights regime: Breaking path dependence from Russia. *The EU in the 21st Century: Challenges and Opportunities for the European Integration Process*. Cham: Springer International Publishing, 2020. Pp. 247 – 270.
43. Barabash Y., Beinoravičius D., Valčiukas J. Invisible Constitution as an instrument of consolidation of nation and defence of democracy. *Insights into Regional Development*. 2022. № 4(3). Doi: 10.9770/IRD.2022.4.3(7).
44. Barabash, I.G., Vapnyarchuk, N.M., Tatarenko, H.V., Omelko, I.I., Danylova, M.V. P.A. Comparative analysis of social protection models of the European Union and Ukraine. *Persona e Amministrazione*. 2022. № 10(1). pp. 873–899.
45. Barabash Y., Berchenko H. Freedom of Speech under Militant Democracy: The History of Struggle against Separatism and Communism in Ukraine. *Baltic Journal of European Studies*. 2019. Vol. 9. № 3 (28). P. 3-24. DOI:10.1515/bjes-2019-0019.

46. Baulin Y. V., Pavshuk K. O., Vyshnevskaya I. A. Risk in the performance of medical activities: medico-legal overview. *Wiadomosci lekarskie*. 2019. Vol. 72, Issue 12 cz. 2, pp. 2410 – 2415.
47. Berchenko H. Slinko T. Horai O. Unamendable Provisions of the Constitution and the Territorial Integrity of Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. № 4-2(17). Special Issue. P. 113-127. doi: 10.33327/AJEE-18-5.4-n000447.
48. Berchenko H., Maryniv A., Fedchyshyn S. Some issues of constitutional justice in Ukraine. *Access to justice in Eastern Europe*. 2021. № 2. P. 128-145. Doi: 10.33327/AJEE-18-4.2-n000064
49. Berchenko H., Slinko T., Tkachenko Ye., Kobryn V. Preliminary Judicial Control of Amendments to the Constitution: Comparative Study. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. № 4(16). P. 159-169. Doi: 10.33327/AJEE-18-5.4-n000435.
50. Berchenko H, 'Judicial Interpretation as Informal Constitutional Changes: Questions of Legitimacy in the Aspect of the Doctrine of Constituent Power' (2024) 7(2) *Access to Justice in Eastern Europe* 1-24. Doi: 10.33327/AJEE-18-7.2-a000203
51. Kovtun V. I., Kovtun M. S. Social Rights after the Global Financial Crisis: European Dimension. *Financial And Credit Activity-Problems Of Theory And Practice*. 2018. Vol. 1, is. 24. P. 426–433.
52. Mokhonchuk B., Romaniuk P., Towards a Legal Framework That Protects Freedom of Expression in Electoral Processes. *Baltic Journal of European Studies*. 2019. Vol. 9, No. 3 (28). Pp. 43-62.
53. Razmetaeva Y., Barabash Y., Lukianov D. The concept of human rights in the digital era: changes and consequences for judicial practice. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. № 5(3). pp. 41–56.
54. Sannikov D., Kovtun V., Kovtun M., Terekhova T., Ohanova K. Agricultural land use in Ukraine: Ensuring and implementing the right to a safe environment. *Scientific Horizons*. 2021. № 24(9). Pp. 86-92.

55. Slinko T., Letnianchyn L., Bairachna L., Tkachenko Ye. The Rule of Law in the Legal Positions of the Constitutional Court of Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022 № 1(13). Pp. 165-177. DOI: 10.33327/AJEE-18-5.1-n000099.
56. Slinko T., Bukina T., Kravchenko I., Chupruna L., Sychova V. Analysis Of Gender Equality In Professional Activities. *Laplace Em Revista* Volume. 7 n. 2, 2021. P. 318-330.
57. Slinko T., Reznik, O., Kravchuk, M., Serohin, V., Strelianyi, V. Use of Information and Communication Technologies in the Election Process: Ukrainian Realities and Foreign Experience. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2021. № 24(1). P. 1–7.
58. Slinko T., Shestopal S., Lyubashits V.Y. The State and State Power: Theoretical and Methodological Dimensions of Conceptual Evolution. *Journal Of Politics And Law*. 2019. Issue 12, Vol. 5. P. 103-110.
59. Slinko T., Uvarova O., Freedom of Expression in Ukraine: (Non)sustainable Constitutional Tradition. *Baltic Journal of European Studies*. 2019 № 9(3) pp. 25–42. Doi: 10.1515/bjes-2019-0020.
60. Tkachenko Y., Dakhova I., Zazuliak Z. The protection of the rights of national minorities and indigenous peoples in Ukraine: Theory and practice. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. № 4(4) pp. 146–162.
61. Slinko T., Tkachenko Y. Constitutional law and the constitutionality criterion of state bodies' acts. Wissenschaftlich-Praktischer Sammelband zum 10-jährigen Jubiläum der DUJV 2020 Hamburg. Band 3. S. 70-90.

Інтернет-ресурси

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. <http://rada.gov.ua/>
2. Офіційний веб-портал Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
3. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України . URL: <http://www.kmu.gov.ua>

4. Офіційний веб-портал Верховного Суду . URL:
https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
5. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України . URL:
<https://ccu.gov.ua/http://www.ccu.gov.ua/> -
6. Офіційний веб-портал Адміністративного Суду України
7. <http://www.vasu.gov.ua/> - <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>.
8. Офіційний веб-портал Європейського Суду з прав людини URL:
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>
9. Сайт Харківської правозахисної групи URL: <http://khpg.org/>
10. Сайт Української Гельсінської спілки з прав людини URL:
11. <https://helsinki.org.ua/articles/ukrajinska-hromadska-hrupa-spryyannya-vykonannyu-helsinskyh-uhod/>
12. Акти *acquis* ЄС, перекладені на українську мову URL:
<https://minjust.gov.ua/acquis-communautaire>
13. Пошукова система нормативних актів ЄС URL: <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри Конституційного права України. URL:

http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=165:kafedra-konstituczijnogo-prava-ukraini&Itemid=151

НЕІК

Навчальний електронний інформаційний комплекс. URL:
<https://neik.nlu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=1153>

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично й активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при вирішенні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні й самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені з поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь у наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога - дотримання курсантами норм «Кодексу академічної доброчесності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/kodeks_akademichnoi%CC%88_dobrochesnosti-1.pdf).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки в навчальних цілях (приміром, для перегляду презентацій лекції), а ноутбуки і планшети – для ведення конспектів лекцій і відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи. Поточний контроль знань курсантів включає:

- контроль якості засвоєння курсантами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки курсанта до вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття курсант може отримати оцінку за п'ятибальною шкалою (0, 1, 2, 3, 4);

- контроль якості засвоєння курсантами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів. За

підсумками модульного контролю курсант може отримати оцінку за п'ятибальною шкалою (0, 1, 2, 3, 4).

Протягом семестру курсанти виконують самостійну роботу, в тому числі у формі підготовки індивідуальної роботи (реферат, стаття, тези доповіді, есе тощо). Максимальна кількість балів за індивідуальну роботу – 8 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку курсант може отримати за іспит, становить 60 балів.

Мінімальна оцінка результатів поточного контролю й самостійної роботи у формі підготовки індивідуальної роботи, за якої курсант допускається до іспиту, становить 25 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль								Індивідуал ьна робота курсантів (реферат, стаття, тези доповіді, есе тощо	Підсумко вий контроль (іспит)	Підсумк ова оцінка знань
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль №3		Модуль №4				
п/з	колок віум	п/з	колокв іум	п/з	колокв іум	п/з	колок віум			
max 4	max 4	max 4	max 4	max 4	max 4	max 4	max 4			
								max 8	max 60	max 100

Критерії оцінювання результатів навчання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 4	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки
	3	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки

	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість несуттєвих помилок
	1	Прогаляни в знаннях, курсант слабо володіє матеріалом роботи
	0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок
Колоквіум	Max 4	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок
	3	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки
	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість несуттєвих помилок
	1	Прогаляни в знаннях, курсант слабо володіє матеріалом роботи
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу
Оцінка індивідуальної роботи курсантів: Реферат	Max 6	Питання плану реферату висвітлені повно. Проаналізовані представлені в літературі погляди щодо предмета дослідження, на основі їх порівняння висловлене особисте ставлення автора до кожного з них, а також дана особиста оцінка запропонованим у літературі пропозиціям стосовно шляхів вирішення проблемних питань теми.
	3	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо оформлення. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості висновків.
	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.
Стаття	Max 8	Тема статті розкрита повно. Проаналізовані наявні в літературі погляди щодо предмета дослідження, на основі їх порівняння висловлене особисте ставлення автора до кожного з них, а також дана особиста оцінка запропонованим у літературі пропозиціям стосовно шляхів вирішення проблемних питань статті. Посилання на джерела зроблені коректно з дотриманням вимог ДСТУ.

	Min 0	Стаття оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить змістовні та методологічні помилки. Текст статті є виключною компіляцією. Посилання на джерела зроблені з грубими порушеннями вимог ДСТУ. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.
Тези доповіді	Max 4	Тема доповіді розкрита тезово достатньо повно. Тези мають чітку структуру й логіку викладення матеріалу. Кожне авторське положення оформлене окремою тезою. Висновки логічно витікають з авторських тез і наведених аргументів.
	Min 0	Тези оформлені неналежним чином, недбало та містять змістовні й методологічні помилки. Текст статті є виключною компіляцією. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.
Есе	Max 6	Есе містить ключову ідею, що розкривається у змісті роботи. У тексті наведений стислий аналіз точок зору на проблему, мають місце цитати для аргументації авторських умовиводів. Чітко простежується аргументація власного ставлення здобувача освіти до обраної теми.
	4	Есе містить ключову ідею, яка недостатньо розкрита у тексті роботи. У тексті поверхнево наведений аналіз точок зору на проблему, мають місце поодинокі цитати. Аргументація власного ставлення здобувача освіти до обраної теми простежується нечітко.
	Min 0	У тексті есе ключова ідея практично не простежується. Аналіз точок зору на проблему відсутній. Цитат у тексті немає. Аргументація власного ставлення здобувача освіти до обраної теми відсутня. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.
Іспит	Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі
	55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури і знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самосійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи

	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших із них за допомогою викладача
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74

E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34